യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 18

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
മരണം സർവനാശാത്മ ന കദാചന വിദ്യതേ .
സ്വസംകല്പാന്തരസ്ഥൈര്യം മൃതിരിത്യഭിധീയതേ .. 1
പശ്യേമേ പുര ഉഹ്യന്ത ഇവ മന്ദരമേരവഃ .
അരൂഢാ അപി ദിഗ്വാതൈഃ സരിദ്ബിമ്ബിതശൈലവത് .. 2
ഉപര്യുപര്യന്തരതഃ കദലീദലപീഠവത് .
ശ്ലിഷ്ടാശ്ലിഷ്ടസ്വരൂപാഃ ഖേ മിഥഃ സംസൃതയഃ സ്ഥിതാഃ ..3
ശ്രീരാമ ഉവാച .
പശ്യ മേ പുര ഉഹ്യന്ത ഇതി വാക്യാർഥമക്ഷതമ് .
ന കിംചിദവഗച്ഛാമി യഥാവന്മുനിനായക .. 4
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
പ്രാണസ്യാഭ്യന്തരേ ചിത്തം ചിത്തസ്യാഭ്യന്തരേ ജഗത് .
വിദ്യതേ വിവിധാകാരം ബീജസ്യാന്തരിവ ദ്രുമഃ .. 5
മൃതേ പുംസി നഭോവാതൈർമിലന്തി പ്രാണവായവഃ .
സരിജ്ജലൈരിവാമ്ഭോധിജലാന്യാത്മദ്രുതാനി ഹി .. 6
ഇതശ്ചേതശ്ച യാന്തീവ തേഷാമന്തർജഗന്ത്യലമ് .
വ്യോമവാതവിനുന്നാനാം സംകല്പൈകാത്മകാന്യപി .. 7
സപ്രാണവാതൈഃ പവനൈഃ സ്ഫുരത്സംകല്പഗർഭിതൈഃ .
സർവാ ഏവ ദിശഃ പൂർണാഃ പശ്യാമീമാഃ സമന്തതഃ .. 8
അത്രൈതേ പശ്യ പശ്യാമി സംകല്പജഗതാങ്ഗണേ .
ബുദ്ധിദൃഷ്ട്യാ സമുഹ്യന്തേ പുരോ മന്ദരമേരവഃ .. 9
ഖവാത്ത്വേന്തർമൃതപ്രാണാഃ പ്രാണാനാമന്തരേ മനഃ .
മനസോ ഽന്തർജഗദ്വിദ്ധി തിലേ തൈലമിവ സ്ഥിതമ് .. 10
ഖവാതൈഃ ഖസമാഃ പ്രാണാ യഥോഹ്യന്തേ മനോമയാഃ .
ഉഹ്യന്തേ വൈ തഥൈതാനി തദങ്ഗാനി ജഗന്ത്യപി .. 11
സഭൂതാന്യമ്ബരോർവ്യാദിവൃന്ദാനി ത്രിജഗന്ത്യപി .
ഉഹ്യന്തേ ചാപ്യരൂഢാനി പുരഃ സർവത്ര ഗന്ധവത് .. 12
താനി ബുദ്ധ്യൈവ ദൃശ്യന്തേ ന ദൃഷ്ട്യാ രഘുനന്ദന .
പുരഃ സംകല്പരൂപാണി സ്വസ്വപ്നപുരപൂരവത് .. 13
സർവത്ര സർവദാ സന്തി സുസൂക്ഷ്മാണ്യേവ ഖാദപി .
കല്പനാമാത്രസാരത്വാന്ന ചോഹ്യന്തേ മനാഗപി .. 14
താന്യേവ ദൃഢഭാവത്വാത്ത്വേഷു ലോകേഷു തേഷ്വലമ് .
സത്യാന്യേവ ചിദംശസ്യ സർവഗത്വാദ്ഭവാനിവ .. 15
പ്രതിബിമ്ബം പുരാണീവ പുരഃപ്രാണസരിദ്രയേ .
അരൂഢാന്യപി ചോഹ്യന്തേ രൂഢാന്യപി ച നൈവ ച .. 16
സൗരഭാണി സമുഹ്യന്തേ വാതാങ്ഗസ്ഥാനി രാഘവ .

ജഗന്തി പ്രാണസംസ്ഥാനി വ്യോമാത്മകമയാനി തു .. 17
കുമ്ഭേ ദേശാന്തരം നീതേ യഥാന്തർവ്യോന്നി നാന്യതാ .
സ്പന്ദനാദിമയേ ചിത്തേ തഥൈവ ത്രിജഗദ്ഭ്രമേ .. 18
ഇത്ഥം ന സജ്ജഗദ്ഭ്രാന്തിരസത്യൈവോദിതേവ തേ .
ന വിനശ്യതി നോദേതി കേവലം ബ്രഹ്മരൂപിണീ .. 19
യദി വാപ്യുദിതേ വാതൈസ്തത്തദസ്യാ ന ലക്ഷ്യതേ .
തദന്തഃസംസ്ഥിതൈഃ സ്പന്ദോ നാവി കോശഗതൈരിവ .. 20
യഥാ സ്പന്ദോ ഽങ്ഗലഗ്നായാം നാവ്യന്തഃസംസ്ഥിതൈരപി .
ന ലക്ഷ്യതേ തഥാ പൃഥ്വ്യാം തത്സംസ്ഥൈസ്തന്മയൈരപി .. 21
യഥാ യോജനവിസ്തീർണം ലഘൗ സദ്മാനുഭൂയതേ .
യത്തസ്യ പാദപസ്തമ്ഭേ പരമാണൗ യഥാ ജഗത് .. 22
വസ്ത്വല്പ-മപ്യതിവൃഹ+ല്ലഘുസത്ത്വോ ഹി മന്യതേ .
മൂഷികാഃ സ്വാഞ്ജലിദ്രവ്യം നവപങ്കമിവാർഭകാഃ .. 23
അസത്യേവ സ്വരൂപേ ഽസ്മിഞ്ജഗദാഖ്യേ വിദോ ഭ്രമേ .
ലോകാന്തരാധർമമയീ സാ ബൃംഹഗസ്യ ഭാവനാ .. 24
ഇദം ഹേയമുപാദേയമിദമിത്യന്തരജ്ഞതാ .
യസ്യ തസ്യ ഭവായാസ്തി സർവജ്ഞസ്യാപി മൂഢതാ .. 25
സചേതനോ ഹ്യവയവീ ചേതത്യവയവാന്യഥാ .
സ്വാന്തരേവ തതം ജീവസ്ത്രിജഗദ്ബുധ്യതേ തഥാ .. 26
സംവിദാത്മപരാകാശമനന്തമജമവ്യയമ് .
വ്യോമ്നോ ഽവയവരൂപാണി തസ്യേമാനി ജഗന്തി ഭോഃ .. 27
സചേതനോ ഽയഃപിണ്ഡോ ഽന്തഃ ക്ഷുരസൂച്യാദികം യഥാ .
ബുദ്ധ്യതേ ബുദ്ധ്യതേ തദ്വജ്ജീവോ ഽജ്ഞസ്ത്രിജഗദ്ഭ്രമമ് .. 28
അചിച്ചിദ്വാപി മൃത്പിണ്ഡഃ ശരാവോദഞ്ചനാദികമ് .
യഥാങ്ഗ മനുതേ ജീവസ്തഥാങ്ഗ മനുതേ ജഗത് .. 29
ചിദചിദ്വാങ്കുരോ ദേഹേ വൃക്ഷത്വം മന്യതേ യഥാ .
വൃക്ഷശബ്ദാർഥരഹിതം ബ്രഹ്മേദം ത്രിജഗത്തഥാ .. 30
ചിദ്വാചിദ്വാ യഥാദർശോ ബിമ്ബിതം വാപ്യബിമ്ബിതമ് .
നഗരം വേത്തി നോ വാപി തഥാ ബ്രഹ്മ ജഗത്ത്രയമ് .. 31
ദേശകാലക്രിയാദ്രവ്യമാത്രമേവ ജഗത്ത്രയമ് .
അഹംത്വജഗതോസ്തേന ഭേദോ നാസ്ത്യേതദാത്മനോഃ .. 32
കല്പിതേനോപമാനേന യദേതദുപദിശ്യതേ .
തത്രോപമൈകദേശേന ഉപമേയസധർമതാ .. 33
യദിദം ദൃശ്യതേ കിംചിജ്ജഗത്സ്ഥാവരജങ്ഗമമ് .
അമുഞ്ചതഃ പരാണുത്വം ജീവസ്യൈതത്സ്മൃതം വപുഃ .. 34
സർവസംവേദനത്യാഗേ ശുദ്ധസംസ്പന്ദദേ പദേ .
ന മനാഗപി ഭേദോ ഽസ്തി നിഃസങ്ഗോപലകോശവത് .. 35
യോ യോ നാമ വികല്പാംശോ യത്ര യത്ര യഥാ യഥാ .
യദാ യദാ യേന യേന ദീയതേ സ തഥൈവ ചിത് .. 36
അചിത്ത്വാന്നാസ്തി മനസി സംകല്പഃ ഖ ഇവാങ്കുരഃ .

ചിത്ത്വാത്തു ചേതസോ വിദ്ധി ചിതിരേവേഹ കല്പനമ് .. 37
യാ യോദേതി വികല്പശ്രീരപ്രബുദ്ധാശയം പ്രതി .
സർവഗത്വാദനന്തത്വാച്ചിദ്ദ്യോമ്നഃ സാ ന സന്മയീ .. 38
യഥോദേതി വികല്പശ്രീഃ പ്രബുദ്ധേ നോദിതൈവ സാ .
സർവഗത്വാദനന്തത്വാച്ചിദ്ദ്യോമ്നഃ സാ ന സന്മയീ .. 39
സർവസംകല്പകലനാ സത്യേത്യാബാലമക്ഷതമ് .
സ്വപ്നാദാവനുഭൂതോന്തരർഥഃ കേനാപി ലഭ്യതേ .. 40
സംകല്പോ വാസനാ ജീവസ്ത്രയോ∫ർഥാ ലിഖിതാശ്ചിതാ .
സോനുഭൂതോ∫പ്യസത്യഃ സ്യാദസത്ത്വസ്യൈവ നോ സതഃ .. 41
അസത്യതാഭിധം സത്യം മുക്ത ഏവ ഭവേച്ഛിവഃ .
സാതിവാഹികദേഹൈകപരിക്ഷയവികാസവാൻ .. 42
ജഗന്തി വാതൈരുഹ്യന്തേ വ്യോമ്നി ശാല്മലിതൂലവത് .
നോഹ്യന്തേ ചോപലാനീവ ന ച സന്ത്യേവ കല്പനാത് .. 43

ഇത്യസ്മിന്നഖിലപദാർഥസാർഥകോശേ
വ്യോമന്യപ്യതിവിതതേ ജഗന്തി സന്തി .
അന്യോന്യം പരിമിലിതാനി കാനിചിച്ച
നാന്യോന്യം പരിമിലിതാനി കാനിചിച്ച .. 44

സർവത്വാത്പരമചിതേരനന്തരൂപാ-
ണ്യാരമ്ഭപ്രചുരദിഗന്തസംഭൃതാനി .
ലോലാമ്ബൂദരപുരബിമ്ബഭങ്ഗുരാണി
സ്വാന്തഃസ്ഥാവിരലമഹാപുരോപമാനി .. 45

സസ്ഥൈര്യാണ്യപി സതതം ക്ഷണക്ഷയാണി
വ്യക്താക്ഷാണ്യപി സതതം നിമീലിതാനി .
സാലോകാന്യപി പരിതസ്തമോവൃതാനി
ചിദ്രൂപാർണവലഹരീവിവർതനാനി .. 46

പൃഥക്സ്ഥിതാനി വ്യതിമിശ്രിതാനി
ജലാനി ചൈവാമ്ബുനിധൗ നദീനാമ് .
താരാർകചന്ദ്രഗ്രഹമണ്ഡലാനാം
സമോദിതാനാം നഭസീവ ഭാസഃ .. 47

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠ-മഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു
നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ ജഗ+ജ്ജാല-കോശ-സാധർ+മ്യ-യോഗോപ-
ദേശോ
നാമാഷ്ടാ-ദശഃസ് സർഗഃ ..18 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
13.12.2023